

Організаційно-економічні засади розвитку українсько-польського транскордонного та міжрегіонального співробітництва

Розглядаються основні проблеми розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва в сучасних соціально-економічних умовах. Основна увага акцентується на організаційно-економічному забезпеченні транскордонного співробітництва в контексті функціонування єврорегіонів, реалізації Європейської політики сусідства та міжрегіональної співпраці між Україною та Польщею. Сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності прикордонної торгівлі та інвестиційного співробітництва в українсько-польському прикордонні.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, єврорегіони, міжрегіональна співпраця, прикордонна торгівля.

Транскордонне співробітництво відіграє надзвичайно важливе значення в розвитку українсько-польських економічних відносин в контексті реалізації доктрини стратегічного партнерства. Свого часу саме Україна та Польща стали своєрідними піонерами міждержавного транскордонного співробітництва, яке зародилося між обома державами ще в 70-ті рр. ХХ ст. Воно охоплювало широкий спектр економічної взаємодії та реалізовувалося у таких формах як прикордонна торгівля, будівництво в прикордонних зонах спільних промислових об'єктів з метою підвищення ефективності використання природних та виробничих ресурсів, маятникова прикордонна міграція робочої сили тощо. [1, с. 11; 2, с. 48].

Різноманіття проблем і шансів, які регулярно виникають і актуалізуються в прикордонних регіонах більшості європейських держав визначає, що сьогодні саме транскордонне співробітництво стає одним з пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної взаємодії регіонів. Воно слугує, перш за все, реалізації основних засад міжнародного права та розвитку прикордонних регіонів, набуваючи різноманітних форм на різних рівнях [3].

За умов активізації транскордонної співпраці між Україною та Польщею, започаткування і реалізація спільних проектів, розбудова інституційної інфраструктури та використання можливостей фінансування з фондів ЄС може стати початком нового етапу розвитку українсько-польських

зовнішньоекономічних зв'язків та сприяти наповненню новим змістом сучасної моделі стратегічного партнерства обох держав.

На нинішньому етапі транскордонне співробітництво України з Польщею найбільш активно розвивається за допомогою інституційного механізму євро регіонів, зокрема в межах євро регіонів «Карпати» і «Буг». «Карпатський євро регіон» (КС) – найбільший євро регіон Європи, в якому беруть участь чотири західних області України: Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська і Львівська. Він об'єднує прикордонні території нашої держави і сусідні прикордонні регіони Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини. З боку Польщі до його складу входить Підкарпатське воєводство, розташоване на південному сході країни.

Основними цілями «Карпатського євро регіону» визначені: сприяння співробітництву в економічній, соціальній, науковій, екологічній, освітній, культурній галузях та в спорті; лобіювання та втілення транскордонних проєктів, співробітництво з національними інституціями та організаціями [4, с. 44].

Водночас перспективи розвитку цього євро регіону в контексті подальшої активізації українсько-польського транскордонного співробітництва є доволі обмеженими, оскільки до його складу, як уже зазначалось, входять прикордонні регіони багатьох країн. Це ускладнює ефективність розв'язання локальних проблем двосторонньої співпраці в українсько-польському прикордонні. Тому сьогодні слід дедалі більшу увагу приділяти активізації співпраці прикордонних регіонів обох держав у рамках євро регіону «Буг».

Євро регіон «Буг» тісно і продуктивно співпрацює з аналогічними європейськими організаціями. У 1996 р. він став офіційним членом Асоціації Європейських Прикордонних Регіонів. Учасники об'єднання регулярно беруть участь у роботі щорічних Конгресу та Генеральної асамблеї цієї організації, що допомагає при визначенні напрямків його діяльності та налагодженні стосунків з іншими євро регіонами, які мають довготривалий досвід дієвого транс – і прикордонного співробітництва [4, с. 47].

Оцінюючи діяльність цього євро регіону можна виділити такі визначальні проблеми українсько-польського транскордонного співробітництва:

- 1) істотна різниця в рівні розвитку прикордонних регіонів по обидва боки кордону, у темпах і обсягах адміністративних трансформацій;
- 2) різна якість транспортної, в тому числі прикордонної інфраструктури;
- 3) істотні відмінності у митному і податковому законодавстві;

- 4) відсутність необхідної кількості банків, готових провадити розрахунки і видавати кредити транскордонним господарюючим суб'єктам;
- 5) невідповідність законодавства країн-учасниць транскордонного співробітництва, що суттєво гальмує вирішення багатьох поточних питань розвитку.

У зв'язку із цим, на сьогодні організаційно-управлінська діяльність, спрямована на підвищення ефективності розвитку євро регіонів у контексті українсько-польського транскордонного співробітництва має розвиватись в таких пріоритетних напрямках:

- 1) розвиток бізнес-інфраструктури діючих євро регіонів;
- 2) створення системи спільних торговельних домів в прикордонних районах України та Польщі;
- 3) підготовка системи транскордонних туристичних та екологічних маршрутів для підвищення рекреаційного потенціалу українсько-польського прикордоння;
- 4) активізація участі органів місцевого самоврядування локального рівня (сільських і районних) у реалізації програм прикордонного співробітництва між Україною та Польщею.

Важливе значення має також ефективне використання Україною перспектив Європейської політики сусідства, яка поширюється на територію України з 2004 р. і надає можливість формувати відносини з ЄС на привілейованих засадах. Насамперед, це стосується залучення фінансової технічної допомоги від ЄС, у тому числі у сфері розвитку транскордонного співробітництва, сприяння прикордонній торгівлі тощо. Однак через наявність низки політичних проблем і відсутність належної системи інформування про потенційні можливості інструментів Європейської політики сусідства та існування непрозорих правил залучення фінансових ресурсів, знижується ефективність використання допомоги в межах відповідних програм [5].

Проблеми існують і в міжрегіональному українсько-польському співробітництві. Насамперед, це стосується асиметрії параметрів зовнішньої торгівлі між Україною та Польщею, її сировинної орієнтації; низької інвестиційної активності польських підприємців на українському ринку, а вітчизняних інвесторів в Польщі; недостатнього рівня науко-місткості міжрегіональних програм і проектів, що реалізуються українськими та польськими партнерами в транскордонному просторі.

У зв'язку з необхідністю поглиблення міжрегіональної співпраці, необхідно усунути існуючі проблеми за допомогою:

1. Внесення змін до Міжурядової Угоди України та Польщі про міжрегіональне співробітництво [6].
2. Удосконалення Статуту Українсько-польської міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва.
3. Надання повноважень місцевим органам влади щодо конкурсного відбору проектів міжнародного співробітництва та прийняття рішень про їх дофінансування в межах виділеної квоти з коштів державного бюджету.
4. Розширення організаційних повноважень місцевої влади у сфері міжнародного співробітництва.
5. Розбудови інформаційної та консалтингової інфраструктури міжрегіонального співробітництва.
6. Затвердження Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів та Концепції створення кластерів в Україні [7].

Крім того, в рамках розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва, особлива увага повинна відводитися перспективам участі України у спільних з Польщею транскордонних структурах («Карпатському єврорегіоні» та єврорегіоні «Буг»), які забезпечать базову інституційну основу українсько-польського торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва, сприятимуть перетворенню спонтанних транскордонних контактів у систему стійких економічних зв'язків, концентрації енергії підприємництва у територіальному масштабі.

Транскордонне співробітництво, як елемент державної політики, сьогодні займає важливе місце в системі пріоритетів як соціально-економічного розвитку, так і європейської інтеграції України. Крім того, воно дозволяє пом'якшити негативні сторони розвитку регіонів, перебороти їх периферійний статус у державі, поліпшити умови життя населення.

Динамічний розвиток польсько-українських зв'язків вимагає збільшення інвестиційного співробітництва, яке дозволило б використати економічні потенціали обох країн. Перші ознаки інвестиційно-виробничої співпраці України та Польщі супроводжувались низкою негативних явищ: недосконалими галузевою структурою і формами залучення польських інвестицій, низьким обсягом інвестування, високою концентрацією інвестицій в обмеженій кількості регіонів України, незадовільною участю польських інвесторів в інноваційних процесах. Незважаючи на негативні наслідки світової фінансової кризи та внутрішні проблеми, динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну позитивна і демонструє зростаючу тенденцію (рис. 1).

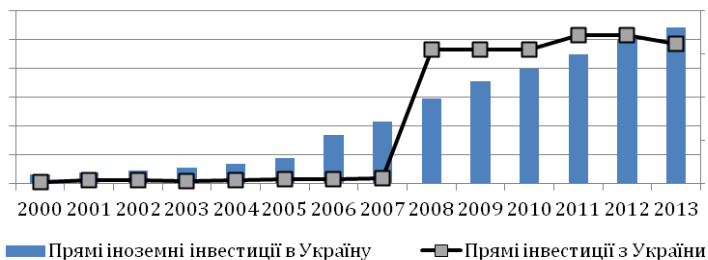


Рис. 1 Прямі іноземні інвестиції в Україні в 2000-2013 рр. (на початок року)*

* Побудовано автором за: [8].

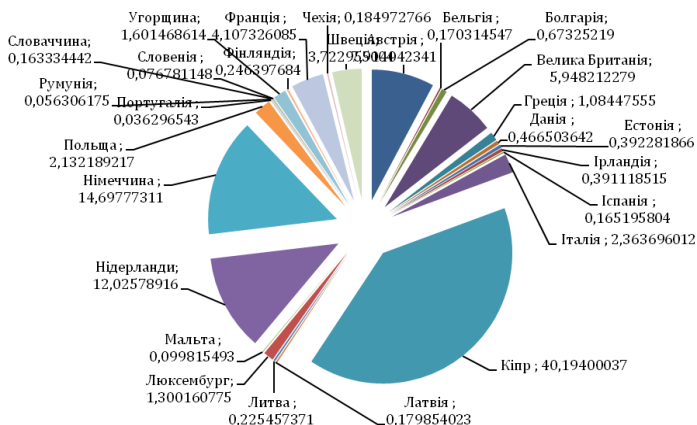


Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну з країн ЄС у 2012 р. *

* Побудовано автором за: [8].

Нині Польща займає 9-те місце серед іноземних інвесторів в Україні (рис. 2). На перших місцях традиційно залишаються Кіпр (40,19% у загальній структурі прямих іноземних інвестицій в Україну у 2012 р.),

Німеччина (14,70%) та Нідерланди (12%). Інвестиції є перспективним напрямом польсько-українського економічного співробітництва, але їх обсяг, незважаючи на значне зростання, що спостерігається останнім часом, не відповідає потребам та можливостям обох країн.

На цей час основними обмежуючими чинниками залучення польського капіталу в українську економіку є несприятливий інвестиційний клімат в Україні і нерациональне використання інструментів стимулювання інвестиційних потоків. Натомість, основними причинами, які стримують розвиток інвестування українськими підприємцями в Польщу, є брак ресурсів у вітчизняних підприємств, недооцінювання економічного потенціалу Польщі і обмеження на трансфер капіталу з України [9].

Незважаючи на низку проблем, які перешкоджають залученню в Україну іноземних інвестицій, Україна є привабливою для інвесторів, що зумовлюється такими факторами:

- 1) ринок, що динамічно розвивається;
- 2) низькозатратна виробнича база, багатий ресурсний потенціал;
- 3) високий рівень освіти населення, кваліфікована робоча сила, що легко адаптується до вимог ринку;
- 4) розвинена мережа науково-дослідних та вищих навчальних закладів;
- 5) поступ у розвитку телекомунікаційної та інженерної інфраструктури;
- 6) розвинена мережа міжнародних транспортних коридорів.[10; 11; 12].

Українські інвестиції в польську економіку в 2012 р. склали 54,2 млн. дол. США, що становить близько 1% від загального обсягу українських інвестицій закордон. У Польщі діє близько 10 підприємств з українським капіталом. Польща є на третьому місці серед країн, куди вітчизняні підприємці інвестують кошти і поступається лише Кіпру та Російській Федерації.

Значний приріст українських інвестицій до економіки Республіки Польща спостерігався у 2011 р., оскільки до цього інвестиції були просто мізерними. Прихід великих українських інвестицій у Польщу може розцінюватися як одне з головних досягнень у взаєминах двох країн. Переломним моментом у інвестуванні стала історія з приватизацією металургійного комбінату «Huta Czestochowa», який тепер перебуває у власності українського концерну «Індустріальний союз Донбасу» (ІСД). Серед інших великих українських інвестицій слід назвати купівлю Запорізьким автомобілебудівним заводом (ЗАЗ) Варшавського FSO [13].

Водночас, слід акцентувати увагу на тому, що інвестиційний потенціал українсько-польського транскордонного співробітництва використовується поки що не повною мірою. Це дає підстави для висновку про необхідність формування стратегічних планів розвитку двосторонніх економічних взаємозв'язків між прикордонними регіонами України та Польщі з метою реалізації спільних інвестиційних проєктів, в тому числі на інноваційній основі. Пріоритетними напрямками такого співробітництва мають стати енергетика, зокрема впровадження енергоощадних технологій, аграрна сфера, туризм та рекреація, екологія тощо.

Таким чином, першочергового значення в контексті удосконалення організаційно-економічних засад розвитку українсько-польського транскордонного та міжрегіонального співробітництва слід надавати підвищенню ефективності функціонування євро регіонів, всебічному використанню можливостей Європейської політики сусідства, активізації прикордонної торгівлі та реалізації сучасних інноваційно-інвестиційних проєктів у межах українсько-польського транскордонного регіону.

Список використаних джерел:

1. Ковалко Б. Вибрані проблеми польсько-української транскордонної співпраці / Б. Ковалко // Господарський довідник. – Замость, грудень 2006. – 148 с.
2. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: монографія / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
3. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : монографія / [за ред. Н. Мікули, В. Борщевського, Т. Васильціва]. – Львів : Ліга Прес, 2009. – 436 с.
4. Мітряєва С. «Карпатський євро регіон» – інструмент євроінтеграційної стратегії України / С. Мітряєва // Стратегічна панорама. – 2005. – № 1. – С. 42-51.
5. Засадко В. Розвиток транскордонної співпраці України з прикордонними регіонами країн ЄС у сфері підвищення енергоефективності [Електронний ресурс] / В. Засадко. – Режим доступу : lv.niss.gov.ua/public/File/1/Energy_TKS.pdf
6. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_171
7. Бабєць І. Г. Шляхи розвитку міжрегіонального українсько-польського співробітництва [Електронний ресурс] / І. Г. Бабєць, В. В. Борщевський, Ю. В. Мігущенко. – Режим доступу : lv.niss.gov.ua/public/File/1/Babets.pdf.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

9. Мельник В. В. Механізми трансформації моделі українсько-польських економічних відносин у контексті стратегічного партнерства : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 [Електронний ресурс] / В. В. Мельник ; Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль, 2001. – 20 с. – Режим доступу : <http://disser.com.ua>.
10. Офіційний сайт Посольства України в Республіці Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poland.mfa.gov.ua>.
11. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, Я. В. Бережний [та ін.]. – К. : НІСД, 2012. – 144 с.
12. Сковронська-Лучинська А. Польсько-українські економічні зв'язки / А. Сковронська-Лучинська // Журнал європейської економіки. – 2003. – Т. 2. – № 4. – С. 428-432.
13. Сушко О. Хто ж сьогодні входить у число найбільших друзів і найважливіших партнерів нашої країни? [Електронний ресурс] / О. Сушко, Т. Силіна, І. Сагайдачний // Дзеркало тижня. – Режим доступу : <http://www.zn.kiev.ua>

Янків М. М. Организационно-экономические основы развития украинско-польского трансграничного и межрегионального сотрудничества.

Рассматриваются основные проблемы развития украинско-польского трансграничного сотрудничества в современных социально-экономических условиях. Основное внимание акцентируется на организационно-экономическом обеспечении трансграничного сотрудничества в контексте функционирования еврорегионов, реализации Европейской политики соседства и межрегионального сотрудничества между Украиной и Польшей. Сформулированы предложения по повышению эффективности приграничной торговли и инвестиционного сотрудничества в украинско-польском пограничье.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, еврорегионы, межрегиональное сотрудничество, приграничная торговля.

Yankiv M. M. Organizational and economic foundations of the Ukrainian-Polish cross-border and interregional cooperation.

The basic problems of development of Ukrainian-Polish transborder cooperation in modern socio-economic terms are considering in the article. The main attention is accented on the organizational-economic providing of cross-border cooperation in the context of functioning of the Euroregions, realization of European policy of neighborhood and interregional cooperation between Ukraine and Poland. The proposals to increase the efficiency of cross-border trade and investment cooperation in the Polish-Ukrainian Borderland are formulated.

Keywords: cross-border cooperation, Euroregions, interregional cooperation, border trade.